

сів організму людини здатні справляти як позитивний, так і негативний вплив на забезпечення її життя та здоров'я. Постійний процес розвитку науково-медичного знання, нові наукові поняття чи лікувальні технології завжди вимагають культурологічної практичної перевірки на предмет їх вітальної ефективності, доцільності та гуманності. Адже всі нові діагностичні, хірургічні чи терапевтичні технології із залученням новітньої апаратури чи лікарських препаратів проходять довготривалу експериментальну перевірку, раніше ніж стануть предметом клінічної практики [2]. Цим обумовлюється найвища вимогливість до біомедичних знань та технологій їх використання в біоетиці і та атмосфера непевності чи стурбованості, яка виявляється громадською думкою суспільства.

Література

1. Биомедицинская этика // Под ред. Т.В. Мишаткиной. Учеб. пособие. — Минск, 1997. С. 51-57.
2. Кундів Ю., Киселев М. Біоетика: витоки, стан, перспективи // Вісник НАН України. — 1999. — № 8. — С.6-13.
3. Лукаш Л.А. Молекулярная генетика и биотехнологии третьего тысячелетия // Медицинский світ. — 2001. Т. I. — С. 24-27.
4. Репин В.С., Сухин Г.Т. Медицинская и клеточная біологія. — М.: РАМН, 1998. — С. 14-18.

ЧИ ВІДПОВІДАЄ ПРИНЦИПАМ МОРАЛЬНОСТІ ЕКСПЕРИМЕНТ НА ЛЮДИНІ?

Шиян І.О.

Полтавський ДПУ імені В.Г.Короленка

На сьогоднішній день біоетика стала певною мірою «проханням про допомогу» з боку тих людей, які відчували негативні наслідки медичних та біологічних досліджень, ті наслідки, про які лікарі та вчені не знали, або які вони не завжди хотіли контролювати.

У медичній біології неможливо проводити фундаментальні наукові дослідження та використовувати їх результати у терапії без постановки експериментів на людині. Однак слід зауважити, що «досліди на людині» є небезпечними та не минають безслідно для тих, хто є власне «матеріалом» таких досліджень. Постає проблема зниження ступеню ризику пропорційно очікуваним результатам.

Вперше це питання було порушено на Нюрнберзькому процесі, коли правда про жорстокі діяння нацистських лікарів збентежила все людство. Саме тоді була вперше поставлена під сумнів добропорядність лікарів та медична етика.

Але чи став цей випадок виключенням, жорсткою помилкою, що не

знайшла свого віддзеркалення в інші часи та в інших країнах? Ні! Через деякий час стали відомими нові скандальні випадки. Зокрема деякі з них:

- У 1963 році у Брукліні, в Єврейській лікарні для людей, що страждають на хронічні захворювання, в якості експерименту пацієнтам без їх згоди були введені активні ракові клітини [1].
- У 1965 році в Державній лікарні Уіллоубрук (Нью-Йорк) вірус гепатиту було введено дітям з фізичними вадами, що знаходилися у даній лікарні [1].
- Протягом сорока років, починаючи з 1972 р. у Таскегі проводилися дослідження на чорношкірих американцях, хворих на сифіліс. В ході дослідження деяким пацієнтам давали плацебос, не проводячи ніякого лікування, з метою простеження природного розвитку хвороби [1].

Розвиток науки іде далі, і в 1978 році в Англії народжується Луїза Браун – перша дитина, що з'явилася на світ дякуючи методу «запліднення *in vitro*». На сьогоднішній день кількість дітей, що з'явилися на світ таким чином перевищує 14000 [1].

Штучне запліднення призвело справжню революцію у лікуванні жіночого безпліддя. Але є принаймні два тіньових аспекти цього методу:

- шокуюче аморальні пропозиції (використання сперми донора, сурогатні матері);
- з декількох введених у матку ембріонів розвивається лише один, інші підлягають абортванню.

Наслідком появи методу штучного запліднення стало те, що був одержаний легкий доступ до живих людських ембріонів [2].

У той же час світ захопила хвиля абортів...

З етичної точки зору було б прийнятливим, якби не існувало зв'язку між «попитом на аборти» та «замовленнями» на одержання тканин та органів плоду. У реальному житті важко запобігти цьому зв'язку.

Таким чином, життя людини стає під загрозу знецінення, якщо на іншому важелі терезів знаходиться турбота про матеріальний добробут.

У Нюрнберзькій Декларації 1974 року йдеться про те, що «проведення будь-яких експериментів на людині можливе лише за умови цілковитої інформованості людини про дослідження та за наявності її згоди на експеримент, що була дана в умовах вільного волевиявлення». Вчені сприйняли цей принцип не без опору, оскільки, згідно методичних уявлень, для гарантії об'єктивності результатів необхідні саме дослідження на «цілком необізнаних» (якими є, перш за все, діти та психічно хворі). Не зважаючи на це, експеримент в медицині йде вже поза межею моральності, адже у 75% випадків піддослідні не були інформовані про проведення експерименту на них [1].

Доречно поставити питання: чи допустимо все, що технічно можливо? Чи можна сперечатися з приводу моральності багатьох інновацій?

Сьогодні говорять про впровадження наукового трибуналу для врегулювання такого роду суперечностей [1,3]. Але чи дієво це в умовах суспільства, в якому на першому плані постає критерій «попит – прибуток»?

Ось чому тут потрібна саме мудрість, з якою вчені повинні ставитися до своїх обов'язків. Чи, можливо, найвища мудрість полягає у тому, що ми повинні обмежити доступ до тих знань, на сприймання яких у людини поки що не вистачає моральності?..

Завдання полягає не в тому, щоб зупинити наукові дослідження, – це неможливо, а щоб взяти під контроль нові розробки, щойно вони досягли стадії експерименту, але ще не перетворилися на предмет комерції [1].

Критерієм допустимості певного експерименту повинне бути розумне співвідношення моральних та матеріальних аспектів дослідження.

Література

1. www.kcn.ru./tat-ru/religion/catholic/biohist.htm
2. www.cdrm.ru/kerigma/brak/sobor/osn-soc/bio.htm
3. www.krugosvet.ru/articles/103/1010365/1010365a3.htm